

A KÖZOKTATÁSI ALAPELLÁTÁS HELYZETE BARANYA MEGYÉBEN

Reisz Terézia
PTE, FEEK

Kulcsszavak: iskolai hatékonyság, esélyegyenlőtlenség, területi közoktatás-tervezés

A PTE FEEK Pedagógiai Kutatócsoportjában végzett területi közoktatási vizsgálatban az 1988–2002-es időszakra vonatkozóan felépítettük Baranya területi közoktatási alapellátási intézményhálózatának adatbankját, valamint a teljes körű települési társulási adatbázisát. A kutatás célja, hogy – szocioökológiai szempontok bevonásával, hagyományos, illetve többváltozós matematikai módszerek alkalmazásával – feltárja a térség intézményi alapellátásának helyzetét és elemezze a területi egyenlőtlenségek mértékét és okát.

A kutatás eredményeként rögzíthető, hogy az országos trendekhez hasonlóan, az intézmények számának csökkenésével átalakult az alapellátás területi szerkezete. Baranyában 1988-ban összesen 550 óvoda, iskola, középiskola volt, amely 2002-re 322 működő intézményre apadt. Ez az alapellátási hálózat 43,1%-os összezsugorodását eredményezte. 1988-tól napjainkra az óvodák száma 274-ről a felére csökkent, ezért a baranyai települések 47,7%-ában ma nincs működő óvoda. 1988-ban még összesen 252 általános iskola volt Baranyában, számuk 139-re csökkent. A települések 55,3%-ában nem működtetnek iskolát, mert ehhez a minimális infrastruktúra sem áll rendelkezésre, sőt, iskolaépület sincs a falvak többségében. Az intézményrendszer koncentrációja ellenére – a középiskoláztatás élénkülésével párhuzamosan – megfigyelhető a középiskolai hálózat szolid mértékű bővülése (4%-ról 9%-ra). A szuburbán és a városi térségekben ez a változás ma már jól érzékelhető. Látható azonban az is, hogy a demográfiai folyamatok tovaryűrűzése folytán bővül az a közoktatáskorú népesség, amely ellátatlan maradt a kistérségeken. Megváltozott ugyanis a városok és falvak élveszületési rátájának aránya. Ennek következtében a Dráva mentén, az Ormánságban, valamint a megye rurális térségeiben nő az ellátatlan óvodások és kisiskolások száma. A migráció és sajátos szocioökológiai hatások következtében a populációban nagy a szociokulturális hátrányokkal élő kisgyermek és cigány fiatalok aránya. Az esélytelen népesség újratermelődésének lefékezését a közoktatás és felnőttoktatás kiterjesztésében látjuk. Ennek feltétele a közoktatási alapellátás, a művelődési intézményhálózat kiegyensúlyozott komplex térségi fejlesztése. A rurális térségek fokozódó középfokú expanziójának kanalizálása érdekében a regionális középiskolai hálózat bővítése szükséges.

Megfelleghető-e a megye településeiben a közintézmények pusztulása? Milyen irányba mutatnak az intézménytípusok területi hálózatának változásai? E kérdések aktualitását az adja, hogy az önkormányzatok társulási kedvének élénkülése, valamint az új, többcélú kistérségi társulások megalakulásával előre jelezhetően tovább gyorsul Baranyában a közoktatási és művelődési intézmények koncentrációja és az alapellátás területi inkongruenciája.